

> Retouradres Postbus 20301 2500 EH Den Haag

Ministerie van Justitie en Veiligheid
Directeur-Generaal Politie en Veiligheidsregio's
T.a.v. mevrouw drs. M. Vogelzang, directeur-generaal
Postbus 20301
2500 EH DEN HAAG

Directie WODC

Koningskade 4
2596 AA Den Haag

Postbus 20301
2500 EH Den Haag

www.wodc.nl

Ons kenmerk
3524

*Bij beantwoording de datum en
ons kenmerk vermelden. Wilt u
slechts één zaak in uw brief
behandelen.*

Datum 5 december 2025
Onderwerp Aanbiednota bij onderzoek " Meer dan de dader – Samenhangende in-
zichten over agressie en geweld tegen hulpverleners "

DSP-groep deed, in samenwerking met Ipsos I&O, in opdracht van het WODC onderzoek naar agressie en geweld tegen de beroepsgroepen politie, boa's openbare ruimte, brandweer en ambulance; aangeduid met de verzamelterm hulpverleners. Zij moeten hun werkzaamheden ongestoord en veilig kunnen uitvoeren. In de praktijk worden zij echter regelmatig geconfronteerd met agressie en geweld. Dit is moreel en maatschappelijk onaanvaardbaar en het leidt steeds opnieuw tot brede maatschappelijke en politieke verontwaardiging. Daarbovenop komt het persoonlijke leed van de hulpverleners die met dit geweld worden geconfronteerd.

Gegeven deze context beoogt het onderzoek inzicht te geven in de kenmerken en motieven van verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners, alsook in het verloop van agressie- en geweldsincidenten.

In deze nota beperkt het WODC zich tot de hoofdpunten uit het onderzoek. Voor de volledige weergave van de conclusies verwijzen we naar het rapport.

Belangrijkste uitkomsten

Inzicht in kenmerken en motieven van verdachten/daders

Verdachten/daders van agressie en geweld tegen hulpverleners zijn veelal mannen en relatief jong. Personen tussen 18 en 29 jaar zijn sterk oververtegenwoordigd ten opzichte van de Nederlandse bevolking. Jongeren treden bovendien vaker in groepsverband op. Incidenten met 50-plussers komen minder vaak voor.

De sociaal-economische positie van verdachten/daders is doorgaans kwetsbaar. Ze zijn gemiddeld lager opgeleid, hebben een lager inkomen en ontvangen vaker een uitkering dan de algemene bevolking. Ongeveer 30% is in de afgelopen vijf jaar geregistreerd vanwege zogeheten onbegrepen gedrag. Driekwart van de verdachten/daders heeft antecedenten (aangemerkt als verdachte van enig misdrijf,

dan wel daarvoor veroordeeld), ruim de helft is eerder verdachte geweest van een geweldsmisdrijf.

Motieven voor agressie en geweld zijn divers, maar expressief of emotioneel geweld (zoals frustratie, machteloosheid, ervaren van onrecht of uitzichtloosheid) komt vaak voor. Ook situationele escalaties van ongepland geweld tijdens een interactie met hulpverleners spelen een grote rol. Met name alcohol- en drugsgebruik en groepsdruk versterken dit risico.

Hoewel de taken en werkzaamheden van de vier beroepsgroepen aanzienlijk uiteenlopen, zijn er veel overeenkomsten in het type verdachte/dader waarmee zij te maken krijgen. Desalniettemin is er ook een aantal verschillen op te merken. Zo zijn verdachten/daders van agressie- en geweldsincidenten tegen politie en boa's gemiddeld jonger en hebben zij vaker antecedenten dan verdachten/daders bij incidenten tegen brandweer- en ambulancemedewerkers. Het onderzoek heeft hiervoor geen specifieke verklaringen gevonden.

De groep van verdachten/daders heeft echter diverse en fluïde kenmerken, achtergronden en motieven. Daarom is het niet mogelijk om eenduidige daderprofielen te onderscheiden. Daarbij is het voor het begrijpen van agressie en geweld richting hulpverleners van belang te kijken naar de samenhang met persoon, gedrag en context.

Inzicht in kenmerken en verloop van agressie- en geweldsincidenten

De meeste geweldsincidenten tegen hulpverleners vinden plaats op de openbare weg of op het water, gevolgd door in woningen. Incidenten concentreren zich in stedelijke gebieden, vooral in Amsterdam, Rotterdam en Den Haag. Wordt gekeken naar de verschillen tussen de beroepsgroepen dan blijkt dat agressie en geweld tegen politiemedewerkers relatief vaak plaatsvindt op politiebureaus en agressie en geweld tegen medewerkers van brandweer en ambulance relatief vaak in woningen en zorginstellingen.

De kans op agressie en geweld is groter in de avond en nacht en in het weekend. Rond oud en nieuw is het aantal incidenten relatief hoog. Triggers voor escalatie zijn niet te generaliseren, maar mede afhankelijk van de achtergrond van de verdachte/dader, de situatie en de interactie met de hulpverlener(s). Versterkende factoren, zoals middelengebruik en groepsdruk, spelen hierbij een belangrijke rol. Ook kan escalatie volgen in reactie op handhavend optreden door politie en boa's.

Mogelijke implicaties voor de aanpak van geweld tegen hulpverleners

Voor een effectieve aanpak is het onvoldoende om enkel op daderprofielen te focussen. Het onderzoek laat zien dat agressie en geweld tegen hulpverleners voortkomt uit een combinatie van persoonskenmerken van verdachten/daders, hun interactie, de situatie (factoren zoals de aanwezigheid van andere mensen of groepsdruk) en de context (bredere factoren zoals grootstedelijk gebied, oud en nieuw). Agressie en geweld tegen hulpverleners kan niet goed worden begrepen zonder het verloop van het incident te beschouwen. Daarbij hebben zowel verdachten/daders als hulpverleners die slachtoffer zijn van agressie en geweld een eigenstandige rol en bovendien is er een wisselwerking tussen die groepen. Daarnaast dienen ook de situatie en de context waarin agressie en geweld zich voordoen in acht te worden genomen.

Directie

Datum
5 december 2025

Ons kenmerk
3524

Voor de aanpak van agressie en geweld tegen hulpverleners betekent dit dat het essentieel is om triggers te herkennen, risicobewust en situatiebewust op te treden en adequaat te communiceren. Dat werk preventief en de-escalerend. Situatiegerichte periodieke trainingen, ook wat betreft de inzet van de-escalerend optreden, en samenwerking met ondersteunende partijen (zoals de politie dat is voor boa's, brandweer en ambulance) zijn daarbij belangrijke pijlers.

Directie

Datum
5 december 2025

Ons kenmerk
3524

Mogelijke benutting uitkomsten onderzoek

Agressie en geweld tegen hulpverleners is een hardnekkig probleem. De bevindingen van dit onderzoek dragen bij aan een beter inzicht in het type verdachte/dader dat is betrokken, alsook in het verloop van agressie- en geweldsincidenten. Deze kennis kan bijdragen aan het verder vormgeven van gericht beleid om agressie en geweld tegen hulpverleners te voorkomen en om hun weerbaarheid te vergroten.

Meer in het bijzonder wijzen de onderzoekers in dit verband op het herkennen van triggers, risicobewust en situatiebewust optreden en adequate communicatie als essentiële elementen voor preventie en de-escalatie. Situatiegerichte periodieke trainingen, ook wat betreft de inzet van de-escalerend optreden, en samenwerking met ondersteunende partijen (zoals de politie dat is voor boa's, brandweer en ambulance) zijn daarbij belangrijke pijlers.

Tot slot constateren de onderzoekers dat er op dit moment veel onderzoek is en wordt gedaan naar agressie en geweld tegen hulpverleners. Dat levert veel inzichten op. Tegelijkertijd vraagt het echt verbeteren van de aanpak van agressie en geweld naast kennis ook gerichte actie. De onderzoekers doen dan ook een oproep aan overheid, werkgevers en hulpverleners tot een betere benutting van de verworven kennis in de praktijk. Het gaat niet alleen om het voorkomen van agressie en geweld, maar ook om een *paralysis by analysis*. Dat vraagt om *doen*, aldus de onderzoekers.

Belang voor de maatschappij

Het maatschappelijk belang van dit onderzoek is evident. Als hulpverleners worden geconfronteerd met agressie en geweld dat tegen hen is gericht, dan zorgt dit voor persoonlijk leed. Daarnaast leidt het tot maatschappelijke en politieke verontwaardiging en kan het leiden tot een algeheel gevoel van onveiligheid in de publieke ruimte. Het is daarom van belang om inzicht te hebben in dit fenomeen, inclusief het type verdachten/daders, het verloop van incidenten en wat daarin triggers zijn.

Methoden

Het onderzoek is uitgevoerd langs de volgende lijnen:

- literatuuronderzoek voor het inventariseren van bestaande kennis over typen verdachten/daders en incidenten;
- interviews met expertonderzoekers;
- focussessies met hulpverleners die direct of indirect ervaring hebben met agressie en geweld;
- interviews met medewerkers van politie, boa's openbare ruimte, brandweer en ambulance en met advocaten;

- koppeling van politiedata van verdachten/daders van agressie en geweld aan CBS-microdata voor het identificeren van verdere sociaal-demografische, sociaal-economische en andere achtergrondkenmerken van verdachten/daders en eventuele onderlinge samenhang van de kenmerken.

Directie

Datum
5 december 2025

Ons kenmerk
3524

Er zijn twee methodologische kanttekeningen te plaatsen bij het onderzoek, zoals de onderzoekers het zelf ook verwoorden in het rapport. Ten eerste betreft dat de kwalitatieve empirische dataverzameling. Het bleek lastig om deelnemers te werven voor de focussessies en interviews. De empirische inzichten die hieruit naar voren zijn gekomen, dienen dan ook vooral te worden gezien als indicatief en niet als representatief. Aangezien deze inzichten zijn aangevuld met inzichten uit de andere onderzoekslijnen zijn de gevolgen voor de validiteit van het onderzoek echter beperkt. Daarnaast is het perspectief van verdachten/daders alleen indirect verkregen; dat wil zeggen: via literatuuronderzoek, interviews met hulpverleners die slachtoffer zijn geweest van agressie en geweld en interviews met advocaten. Ook het vinden van advocaten die mee wilden werken aan een interview bleek echter lastig. Uiteindelijk zijn twee advocaten geïnterviewd.

Een tweede methodologische kanttekening betreft de koppeling van politiedata met CBS-microdata. Deze uitkomsten zeggen iets over de samenstelling van de groep verdachten/daders die te vinden is in de politieregistraties en bijbehorende incidenten. Dat betekent dat er van het incident een melding of aangifte dient te zijn gemaakt én dat de verdachte bekend dient te zijn (bijvoorbeeld omdat deze is aangehouden). Dat impliceert dat de daadwerkelijke dadergroep groter is dan op basis van dit onderzoek lijkt, ook wanneer rekening wordt gehouden met het feit dat een deel van de verdachten uiteindelijk niet schuldig wordt bevonden. Bovendien is de cijfermatige omvang en invulling afhankelijk van eenduidige en complete registratie en aangifte door de vier beroepsgroepen.

Deze kanttekeningen betekenen echter niet dat het onderzoek geen relevante inzichten oplevert. Dat is wel degelijk het geval. Ook de koppeling van politiedata en CBS-microdata, voor zover bekend in dit onderzoek voor het eerst gebruikt voor dit doel, heeft daaraan bijgedragen. De potentie van deze koppeling kan bovendien vergroot worden door een verbetering van de kwaliteit van de politieregistraties en uitbreiding van de dataset met aanvullende relevante CBS-variabelen.

Openbaarmaking

Het WODC publiceert de onderzoeksrapporten uiterlijk zes weken nadat zij door de directeur WODC zijn geaccepteerd. In dit geval zal het WODC het rapport op dinsdag 20 januari 2026 publiceren. Indien later blijkt dat een ander moment van openbaarmaking voor u wenselijk is vanwege zwaarwegende overwegingen, dan kunt u daartoe een gemotiveerd verzoek indienen bij het WODC.

Onderzoekers en begeleidingscommissie

Het onderzoek is uitgevoerd door de volgende onderzoekers:

- drs. Manja Abraham (DSP-groep);
- Salama Konaté MSc (DSP-groep);
- Lotje Krouwel MSc (DSP-groep);
- Laurens Klein Kranenburg MSc (Ipsos I&O).

Voor het onderzoek heeft het WODC een begeleidingscommissie gevormd. Deze bestond uit:

- prof. dr. Emile Kolthoff (Open Universiteit), voorzitter;
- dr. Jaap van Lakerveld (voorheen Universiteit Leiden);
- Mirjam van Leeuwen MSc (Hogeschool Inholland);
- drs. Fons van Gessel (ministerie van Justitie en Veiligheid);
- drs. Theo van Mullekom (WODC).

Directie

Datum

5 december 2025

Ons kenmerk

3524

Vervolg

Bestaat er behoefte aan verdere toelichting op het rapport, de conclusies of de mogelijkheden voor benutting, dan kan contact worden opgenomen met de projectbegeleider van het WODC. Deze is te bereiken via: informatiedesk@wodc.nl.

Met vriendelijke groet,
Prof. dr. I. Giesen
Directeur WODC